

Sauka_A_2013

Būt vai piederēt? Miesbūšana un inscenētā dzīve

Anne Sauka

Būt vai piederēt? Miesbūšana un inscenētā dzīve. Paper presented at Fromma konference „Brīvība un brīvības: iespējas un draudi” Norises laiks 10. un 11. maijs 2013, 6 pp.

Copyright © 2013 by Mag.phil. Anne Sauka, University of Latvia, 28/30 Mārstaļu Str. RĪGA, LV-1050, LATVIA; E-Mail: anne_g[at-symbol]inbox.lv.

„Smadzeņojošais cilvēks ir atsvešināts [...] kad viņš domā, ka *viņš* aptver realitāti, tad patiesībā to aptver vienīgi viņa smadzeniskā patība, bet viņš pats, veselais cilvēks, viņa acis, rokas, sirds, vēders neaptver neko – faktiski *viņš* neņem dalību pārdzīvojumā, ko pats uzskata par savu.”
(Ē.Fromms, *Psihoanalīze un dzebudisms*)

Kontekstā ar galveno šīs konferences tēmu – brīvības problemātiku, sevišķi spriežot par iespējam un draudiem ar ko saistāmas dažādas brīvības interpretācijas, nozīmīgs ir arī jautājums par labbūtīgo dzīvi, kas ir viens no centrālajiem jautājumiem dižā humanista Ēriha Fromma filosofijā. Darbā „Piederēt vai būt?” autors šim jautājumam pievēršas gluži praktiskā aspektā, proti, izvērtējot sabiedrības sociopsiholoģisko pamatnoskaņojumu, kā arī iezīmējot orientācijas, kas caurstrāvo produktīvu un neproduktīvu dzīvošanas dimensiju. Produktīvo dzīves dimensiju attiecīgi iezīmē „būt” dzīvošanas mods, savukārt – neproduktīvo dzīves dimensiju, kas raksturo arī visu mūsdienu sociopsiholoģisko stāvokli – „piederēt”¹ dzīves mods.

Lai arī šai Ēriha Fromma veiktajai dzīves modu analīzei ir praktiska ievirze, pamatā šīs tematikas apceres mērķis ir ētisks – nošķirt, definēt, un savā ziņā arī mācīt produktīvo jeb labbūtīgo, biofīlo² dzīvošanu – iepretim neproduktīvajai, tukšajai, nekrofilajai³ dzīvošanai. Šī raksta mērķis ir parādīt, kā Fromma iezīmētās dzīves pamatorientācijas var tikt saskaņotas ar miesas fenomenoloģijas doto dzīves aspektu „būt” un „piederēt”

¹ Fromm E., *To Have or to Be?*, London: Continuum, 2008, P. 57-70. Latviešu valodā nav ekvivalenta angļu „to have” un vācu „haben”. Šajā referātā šim jautājumam speciāli nepievēršos, galvenokārt tāpēc, ka tas paredzēts lasīšanai arī vācu valodā un tāpēc nav nepieciešamības un arī iespējas tālāk izvērst tēmu par šī vārda tulkojumu latviešu valodā, taču domāju, ka būtu pamatoti „piederēt” vietā izmantot vārdu „gūt” vai „gūstams” dzīves pamatorientācijas apzīmēšanā, kas ietvertās jēgas ziņā būtu atbilstošāks tulkojums.

² Burtiski – *bio- philia* no sengr.val. „dzīves mīlestība”, „tieksme pēc dzīves”. Skat: Fromm E., *The Anatomy of Human Destructiveness* (1974), London: Penguin Books, P. 485-486.

³ Turpat. P.433; Fromms raksta: „*Necrophilia in the characterological sense can be described as the passionate attraction to all that is dead, decayed, putrid, sickly; it is the passion to transform that which is alive into something unalive; to destroy for the sake of destruction; the exclusive interest in all that is purely mechanical. It is the passion to tear apart living structures.*” Tātad var arī teikt, ka visa rietumnieciskā zinātne ir savā ziņā „nekrofila”, jo ir nodarbojas ar dabiskā kontrolēšanu un mehanizēšanu. Skat: Fromm E., *The Anatomy of Human Destructiveness* (1974), London: Penguin Books, P. 441

nošķīrumu miesas un ķermeņa jēdzienu nošķīrumu⁴ kontekstā, tā paplašinot un padziļinot darbā „Būt vai piederēt?” izvērstās tematikas filosofisko un ētisko dimensiju. Tiek izdarīts pieņēmums, ka šāda konceptuālā sasaiste paplašina „būt” un „piederēt” modu teorētisko un ētisko pielietojamību, ļaujot izdarīt secinājumus par to, kā šie būšanas modi iekļaujas visdažādāko dzīves jomu īstenojumā⁵, kā arī atklājot miesbūšanu⁶ kā „būt” moda realizāciju.

Gernots Bēme darbā „Miesbūšana kā uzdevums” norāda uz miesas un ķermeņa nošķīrumu pamatvārdu „būt” un „piederēt” kontekstā⁷. Proti, miesa tiek raksturota kā „esošais” – var runāt par miesbūšanu vai miesisko būšanu un miesisko patību, jo miesa būtiski ir tas, kas esi tu pats.

Jau sākotnēji ir skaidrs, ka lielā mērā šī miesas un konkrētāk – miesbūšanas izpratne saskaņojas ar Fromma aprakstīto „būt” dzīves modu. Ķermenis savukārt tiek raksturots kā „tas, kas tev pieder”, tātad noteikti ir „pieder” moda sastāvdaļa, un iespējams arī „piederēt” moda vispārīgā potenciāla ierosinātājs, ja pieņem, ka tieši cilvēka attiecības ar sevi (un tātad arī savu ķermeni) ir tās, kas veido psihofizioloģisko pamatu sociopsiholoģiskajam dzīvošanas orientācijām, pie kuram pieskaitāms „piederēt” dzīves mods.

Šajā kontekstā ir būtiski, ka arī Fromms, runājot par „būt” modu iezīmē divas pretējības, kas katra iezīmē citus „būt” aspektus. Viņš izšķir divus pretnostatījumus: „būšana / šķītums” un „būšana / piederēšana”⁸. Nav grūti pamanīt, ka „miesas” un „ķermeņa” nošķīrumi tātad iekļauj abas šīs pretējības, kas katra norāda vienas parādības atšķirīgas dimensijas. Tātad *ķermenis* iepretim *miesai* realizējas ne tikai kā *piederošais* iepretim *irošajam*, bet arī kā *šķietamais* iepretim *esošajam*. Ķermeņa jēdziens reprezentē „incenēto” dzīves dimensiju, vai diskursīvo un simbolisko cilvēka patības daļu, savukārt „miesa” tiek asociēta ar miesbūšanu, dabisko (saprastu nevis kā primitīvo, bet kā esošo) un labbūtīgo. Turklāt cilvēks atrodas šo abu ieskāvējumā, un īsteno sevi to sakausējumā.⁹

Proti, jēdzienu pāris „būšana/šķītums” ir sakritīgs ar jēdzienu pāri „miesiskā patība/ ins-

⁴ Par miesas un ķermeņa jēdzienu nošķīrumu un abu jēdzienu definējumus plašāk skat: Waldenfels B. *Das leibliche Selbst. Vorlesungen zur Phänomenologie des Leibes*, hg.von Regula Giuliani, Frankfurt/M.: Suhrkamp, 2000, S. 17-41; Böhme G. *Ethik leiblicher Existenz: Über unseren moralischen Umgang mit der eigenen Natur*. Frankfurt/M.: Suhrkamp, 2008, S. 119-135.

⁵ Tostarp šī sasaiste rada iespēju vēlreiz tematizēt arī brīvības jēdzienu miesbūšanas problemātikas kontekstā, 1) norādot atšķirību starp brīvību, kas saprasta kā brīvība rīkoties pašam un attiecībā ar cita miesu, ņemot vērā, ka miesa, tas esi tu pats, un brīvību, kas saprasta kā brīvība rīkoties pret savu (un līdz ar to arī cita) ķermeni, ņemot vērā ķermeņa, kā tas, kas tev pieder izpratni, kas parāda, kā ķermenis sabiedrībā tiek pozicionēts kā lieta, jeb priekšmets, ar ko tātad iespējams brīvi „izrīkoties”; kā arī 2) iezīmējot „miesas” jēdzienu kā to, kas sevī ietver cilvēkam piemītošo brīvības potenciālu, pretstatā „ķermenim”, kas reprezentē ārējos ierobežojumus.

⁶ Miesbūšana (*Leibsein*) kā tā tiek saprasta šajā referātā visprecīzāk definējuši Gernots Bēme un Bernhards Waldenfels. Skat: Waldenfels B. *Das leibliche Selbst. Vorlesungen zur Phänomenologie des Leibes*, hg.von Regula Giuliani, Frankfurt/M.: Suhrkamp, 2000, S. 247-264; Böhme G. *Leibsein als Aufgabe: Leibphilosophie in pragmatischer Hinsicht*, Kusterdingen : Die Graue Edition, 2003, S. 55-72.

⁷ Böhme G. *Leibsein als Aufgabe: Leibphilosophie in pragmatischer Hinsicht*, Kusterdingen : Die Graue Edition, 2003, S. 11-40

⁸ Skat: Fromm E., *To Have or to Be?*, London:Continuum, 2008., P.21; 79.

⁹ Lai arī šis sakausējums var būt vairāk vai mazāk līdzsvarots un produktīvs atkarībā no sociopsiholoģiskā fona. Šī sakausējuma iekšējo korelatīvo attiecību izpēti var īstenot ar miesas fenomenoloģijas un ķermeņa filosofijas apvienotas disciplīnas palīdzību – un šīs domāšanas disciplīnas vienotais nosaukums varētu būt „miesiskās patības genealoģija”, kas ir arī manas promocijas darba nosaukums.

cenējums”, savukārt jēdzienu pāris „būt/piederēt” ir saattiecināms ar jēdzienu pāri „miesbūšana/ ķermenis kā tev piederošais” vai vienkārši „miesa/ķermenis”. Tātad „būšana/šķītums” norāda uz miesiskās patības ģeoloģijas sociālo un vēsturisko aspektu, t.i., šī jēdzienu pāra kontekstā ir iespējams runāt par visu to miesiskās patības problemātikas daļu, kas attiecas uz patības inscenējumu sociālajā telpā tagadnē un vēsturē, tātad vēsturisko kermeņa inscenējumu un miesas eksistenciāli hermeneitiskajiem aspektiem. Otra pretējība „būt/piederēt” savukārt iezīmē miesiskās patības ģeoloģijas fenomenoloģisko aspektu – tas ļauj pievērsties cilvēka būšanai vispār, nepieisaistot cilvēku konkrētai sabiedriskajai situācijai laikā un telpā.

Jāņem vērā, ka „ķermenis, kā piederošais” ir arī inscenētais ķermenis¹⁰, tātad tas ir „šķietamais” īpašums, kas nozīmē, ka „piederēšanas” un „šķītuma” nojēgumi ķermeņa problemātikas kontekstā ir savienojami. Savstarpēji saistīti šie jēdzieni ir arī Fromma interpretācijā, sevišķi kontekstā ar viņa dzenbudistisko ievirzi, kur materiālās pasaules īpašumi, t.i., „piederošais” ir „šķietamais”, jeb neīstā un neproduktīvā dzīves orientācija.

Tātad būtībā abi šie jēdzienu pāri norāda uz vienu un to pašu – uz dualitāti, kurā dzīvo cilvēks, diviem miesisko patību iezīmējošiem dzīves modiem – „būt” orientāciju, kas korelē ar *miesas* jēdzienu un „piederēšanas/šķītuma”¹¹ orientāciju, kas korelē ar ķermeņa inscenējuma un ķermeniskā jēdzieniem. Un lai arī cilvēks vienmēr būtiski dzīvo šo abu dzīves orientāciju sakausējumā, kā norāda arī Fromms, sabiedrībā var dominēt tikai viena no tām, nosakot cilvēces valdošo attieksmi pašai pret sevi un savu dzīves telpu.

Šai ziņā iespējams runāt par divām potencialitātēm, kas piemīt cilvēkam – potencialitāti „būt” kaut kam vai kādam, un potencialitāti „iemantot” kaut ko vai kādu. Abas šīs potencialitātes zināmā mērā izpaužas īstenojumā, taču atkarībā no valdošās dzīves noskaņojuma viena no tām īstenojas vairāk.

Fromms grāmatā „Piederēt vai būt?” skaidro, ka šodien sabiedrībā prevalējošs ir „piederēšanas” mods, un līdzīgi secinājumi tiek izdarīti arī miesas fenomenologu Bernharda Valdenfelza un Gernota Bēmes darbos, kur autori norāda, ka *miesiskā būšana* mūsdienu pasaulē ir aizmirsta, sabiedrībai ieslīgstot ķermenizācijā, kas paredz arī nodošanos sevis inscenējumam, zaudējot savas patības viengabalainību, ko var nodrošināt tikai savas miesiskās būšanas apzināšanās.

Vēl kāds aspekts, kas iezīmē „būt” un „piederēt” nošķirumu ir aktivitātes un pasivitātes nojēgumu attiecības ar šīm cilvēka dzīvošanas pamatorientācijām.¹² Šie nojēgumi ir sevišķi būtiski miesiskās patības vēsturisko aspektu izpētē, tie iezīmē konceptuālu karkasu, kurā iespējams aplūkot ķermeņa inscenējuma un miesiskās patības vēsturi, atklājot kā vēsturiski veidojušies priekšstati, kas šodien konstituē sabiedrības apziņu un notur to „piederēt” eksistences modā.

Aktivitātes un pasivitātes vēsturiskās transformācijas ķermeņa problemātikas kontekstā

¹⁰ Proti, priekšstats par cilvēku kā būtni kam piemīt „ķermenis”, kas funkcionāli ir šīs būtnes īpašums (nevis pati šī būtne), veicina ķermeņa inscenējumu, pašam ķermenim pārvēršoties par skatuvi vai arī ķermenim un pasaulei stājoties tēla un skatuves attiecībās. Līdz ar to patība nevis „jau ir” (kā iepriekšdotais) *miesiska*, bet izmanto ķermeni kā savas pašizpaušmes instrumentu.

¹¹ Starp citu, interesanti, ka Gernots Bēme runā par ētisku nepieciešamību mainīt attieksmi pret ķermeni kā „īpašumu”, uzsverot ķermeņa īpašumtiesībām piemītošo „šķietamību”. Skat: Böhme G. *Leibsein als Aufgabe: Leibphilosophie in pragmatischer Hinsicht*, Kusterdingen: Die Graue Edition, 2003.

¹² Aktivitātes un pasivitātes nojēgumi ir nozīmīgi gan miesiskās patības vispārīgā (un individuālpsiholoģiskā), gan ģeoloģiskā aspektā.

ir norādījis Mišels Fuko, kā arī vairāki viņa aizsāktu pētniecības līniju turpinošie autori, piemēram, Ričards Senets, kurš savos darbos īpaši uzsver pasivitātes prevalējošo lomu mūsdienu sabiedrībā¹³. Fromma filosofijas kontekstā jāņem vērā, ka pasivitātes nojēgums nepieciešami saistāms ar „piederēšanas” dzīves orientāciju, t.i., iemantošana ir savā būtībā pasīva nodarbe, nevis aktīva darbība, jo paredz tikai uzkrātu „labumu” uzturēšanu, turēšanu un apjūsamošanu, savukārt „būšanas” modā cilvēks nepieciešami atrodas „piepūles” modā, tātad aktīvais cilvēks.

Fromms argumentē, ka tieši mūsdienu sabiedrībai raksturīgs priekšstats par cilvēkam dabiski piemītošu pasivitāti jeb sava veida pasivitātes apoloģija. Viņš raksta: „To pašu ideju izsaka dogma, ka cilvēki pamatā ir slinki, pēc dabas pasīvi, ka viņi negrib strādāt vai darīt jel ko citu, ja vien tos nedzen iespēja iegūt materiālus labumus... izsalkums... vai bailes no soda. Šo dogmu neapšaubā gandrīz neviens un tā nosaka mūsu izglītības un darba metodes. Bet tā nav nekā vairāk par reprezentāciju vēlmei pierādīt mūsu sociālo institūciju vērtību, attiecinot uz tām sekošanu cilvēk dabas vajadzībām.”¹⁴

Šajā citātā atklājas, ka mūsdienu sabiedrībā miesiskā patība ir gandrīz pilnīgi iesavinājusli slinkumu, radot priekšstatu, ka pasivitāte ir dabiski cilvēkam piemītoša pamata dispozīcija. Tā pasivitātes un aktivitātes jēdzieni būtiski iezīmē miesiskās patības vēsturisko veidošanos, un noteiktā aspektā pat ir iespējams runāt par slinkuma sociālpsiholoģisko indoktrināciju.

Diemžēl mūsdienu „piederēt” pasaulē, kur mehāniskais, mirušais un mantiskais (tātad pasīvais) uzvar pār dabisko, dzīvo un notiekošo (tātad aktīvo) - „cilvēks piepūles modā”, jeb aktīvais „būt” pamatvārda raksturotais cilvēks ir gandrīz izmirstoša parādība. Tātad pasivitātes un aktivitātes jēdziens ļoti būtiski saistās ar „piederēt” un „būt” pamatorientācijām.

Analizējot pasivitātes un aktivitātes attiecības mūsdienu sabiedrībā būtiska ir tieši šo jēdzienu miesiskā dimensija. Pirmkārt, tāpēc, ka paši nojēgumi „aktivitāte” un „pasivitāte” paredz zināmu „miesiskumu”, un otrkārt tāpēc, ka galvenā prettendence valdošajam „piederēt” modam ir izteikti saistīta ar cilvēka būšanas miesiskajiem aspektiem¹⁵ – tā ir, piemēram, atgriešanās pie dabiskākas pārtikas, (tostarp mākslīgos zīdaiņu maisījumus cenšoties aizstāt ar mātes pienu, centieni audzēt eko produkciju, lokālo pārtikas ražotāju atbalstīšana utml.), holistiskas pieejas izmantošana medicīnā, neiejaukšanās dabiskos fizioloģiskos procesos (atgriešanās pie dabīgām dzemdībām, bērna dabiskas attīstības veicināšana, neizmantojot palīgierīces, bērna nēsāšana slingā utml.), veselīga dzīvesveida lobījs u.c., tātad arī pati sabiedrība uz miesiskuma lielo nozīmību dzīves pamata noskaņojuma kontekstā.

Protams, viena no jomām, ko visacīmredzamāk un tiešāk skar miesas un kermeņa

¹³ Skat: Sennett R., *Flesh and Stone. The Body and The City in Western Civilization*. New York: W.W. Norton & Company, 1996.

¹⁴ Tulkojums no angļu val. mans. „The same idea is expressed in the dogma that people are basically lazy, passive by nature, and that they do not want to work or to do anything else, unless they are driven by the incentive of material gain . . . or hunger . . . or the fear of punishment. This dogma is doubted by hardly anybody, and it determines our methods of education and of work. But it is little more than an expression of the wish to prove the value of our social arrangements by imputing to them that they follow the needs of human nature.” // Fromm E., *To Have or to Be?*, London: Continuum, 2008, P.81

¹⁵ Protams, ka cilvēka būšana nav atraujama no miesbūšanas, tātad visi cilvēka būšanas aspekti ir miesiski, taču šeit uzsvērt gribēju tieši eksplīcīti „miesiskos” pārdzīvojumus.

nošķīrums pamatvārdu „būt” un „piederēt” kontekstā ir medicīna – mūsdienās ķermeņa objektivizēšana un instrumentalizēšana izpaužas ne tikai tad, kad cilvēks jau ieradies pie ārsta, lai atbrīvotos no baisā „svešķermeņa” – slimības¹⁶, kas viņam „piemīt”, bet arī, piemēram, sabiedrības kopējā attieksmē pret vecumu kā apkarojamu parādību¹⁷. Tostarp pamatvārds „piederēt” caurstrāvo arī plaukstošo pretnovecošanās un estētiskās medicīnas industriju – tā kā ķermenis ir lieta, kas pieder, laba īpašnieka pienākums ir šo lietu apgādāt ar aksesuāriem un pēc iespējas ilgi uzturēt darba kārtībā – tā cilvēks kļūst par patērētājsabiedrības upuri arī šajā aspektā¹⁸.

Tomēr medicīnas diskurss un mūsdienās tai pakārtotā higiēna nav vienīgās jomas, kurās iestāties miesiskās būšanas un ķermeņa piederīguma disbalanss – tas manifestējas arī gandrīz visās citās cilvēciskās darbības izpausmēs – piemēram, savstarpējās attiecībās, seksualitātes diskursā, arhitektūrā¹⁹, un sociālekonomiskajās attiecībās kopumā.

Šī pārsprieduma ietvaros esmu centusies atklāt veidus, kādos „būt” un „piederēt” dzīves pamatorientācijas, kuru raksturojumam Ērihs Fromms ir veltījis savu grāmatu „Piederēt vai būt?” var tikt konceptuāli saistītas ar *miesas* un *ķermeņa* nojēgumiem, tādā veidā atklājot vienotu filosofisko aplūkojuma veidu, kurā iespējams tvert cilvēka vēsturisko, sociopsiholoģisko un ontoloģisko novietojumu pasaulē.

Šis īstenības tvērums savukārt var kalpot par tādas ētikas pamatu, kuras aizsākums meklējams filosofiskā dzīvesmākslā, proti, runa ir par ētisku dzīvošanas orientāciju, kas, pirmkārt, balstās personīgās sociopsiholoģiskās un vēsturiski noteiktās dzīves telpas apzināšanā, un, otrkārt, dara iespējamu par spīti prevalējošai neproduktīvai dzīves orientācijai apzināti izvēlēties produktīvu dzīves orientāciju.

Kā dzīvesmākslas mērķi Ērihs Fromms izceļ labbūtīgās dzīves un dzīvošanas jēdzien-

¹⁶ Izvērsti par šo tematu un „piederēt un būt” problemātiku medicīnas jomā, skat., Rainer Otte, „Haben oder Sein”- zwei Grundbegriffe der Medizin? // *Fromm Forum 17/2013*, Tübingen: Internationale Erich Fromm Gesellschaft e.V., 2013, S. 35-41.

¹⁷ Turpat.

¹⁸ Skat., Grimm H.U., *Auf die Zunge. Die Propheten des schöneren Lebens und ihre teuren Rezepte.* // Grimm H.U., *Vom Verzehr wird abgeraten. Wie uns die Industrie mit Gesundheitsernahrung krank macht.*, München: Droemer Verlag, 2012, S. 35-55.

¹⁹ Skat., piemēram, Sennett R. *Flesh and Stone. The Body and The City in Western Civilization.* New York: W.W.Norton & Company, 1996., kur tiek aplūkots antīkais un modernais pilsētplānojums, kontekstā ar ķermeņa inscenējumu. Ričards Senets, norāda kā cilvēka pieaugošo pasivitāti reprezentē un iemieso ainavu arhitektūra – pilsētu parki vairs derīgi ir tikai „caurstaigāšanai” – ķermeņa pārvietošanai no punkta A uz punktu B – celiņi ir taisni, viss ir caurskatāms un pārraugāms – šāds parks ir piemērots objektivizētajam ķermenim, kam nepieciešams uzņemt pietiekamu daudzumu skābekli un „izkustēties”. Tāpēc nevar apgalvot, ka no publiskās telpas būtu pazudusi aktīva darbība, gluži otrādi – šķietami aktivitāte, jeb „rosīgums” ir pat palielinājies, taču tas ir aktivitāte kas kļuvusi pašmērķi – t.i., tās vienīgais mērķis ir uzturēt savā ķermeņa „aktivitātes potencialitāti”. Proti, tas ir fitnesīgums, nevis dzīvīgums. Un tāpēc šajos parkos nav iespējams vest sabiedrisko dzīvi, bet tikai veikt rekreacionālas darbības (šurpu turpu stumdīt bērna ratiņus vai riņķiem vien skriet, trenējoties maratonam), bet nevis atpūsties, satīties ar draugiem, iepazīties utml., kas agrāk publiskajā telpā bija iespējams. Te jāpiebilst, ka vēl viens aspekts, kas ir piemērots pašīvajai dzīvei „pieder” modā ir individuālisms, pretstatā sabiedriskumam – un kā gan lai tā nebūtu, ja „cita ķermenis” kā mūris stāv priekšā svešajai patībai. Te jāpiebilst, ka vēl viens aspekts, kas ir piemērots pašīvajai dzīvei „pieder” modā ir individuālisms, pretstatā sabiedriskumam – un kā gan lai tā nebūtu, ja „cita ķermenis” kā mūris stāv priekšā svešajai patībai. Par publiskā cilvēka izzušanu skat. Sennett R., *The Fall of Public Man.* London: Penguin Books, 1976.

nu²⁰, tādā veidā norādot, ka dzīves mērķis ir nevis, piemēram, laime vai bauda, bet gan kvalitatīvi, produktīvi nodzīvota dzīve, t.i., dzīve, kas nodzīvota „būt” modā. Lai šāda dzīve būtu iespējama, cilvēkam visupirms ir jāiespēj pašam sevi, tātad viņam ir jāspēj „būt pašam”, kas nozīmē arī būt brīvam un apzināt to, kas esi tu pats. Lai cilvēks tāds varētu būt, viņam ir nepieciešams izzināt un apzināt savu novietojumu pasaulē. Miesas fenomenoloģijas uzdevumi ir līdzīgi²¹ – tā iekļauj ne tikai cilvēciskās pasaules ainas izziņu tās ontoloģiskajā aspektā, bet arī miesiskās patības ģenealoģiju, proti, ķermeņa vēstures un tā sociālp psiholoģisko aspektu kopuma analīzi.

Tātad „būt/piederēt” konceptuālā sasaiste ar jēdzienu pāri „miesa/ķermenis”, kas atbalsojas arī Fromma norādītajās pretējībās „būšana/šķitums un būt/piederēt”, kā arī ietver sevī *miesas* un *ķermeņa* jēdzienu saistību ar Ē.Fromma aprakstītajām aktivitātes un pasivitātes diskursa vēsturiskajām transformācijām, piešķir šo dzīves pamatorientāciju izpratnei plašāku filosofisko un ontoloģisko dimensiju, kā arī vienkārši paplašina filosofiskās dzīvesmākslas horizontu.

²⁰ Skat., piemēram, Fromm E, *Zen Buddhism and Psychoanalysis*, (1960).

²¹ Skat., piemēram, Böhme G. *Die Sorge um Sich//* Böhme G. Leibsein als Aufgabe: Leibphilosophie in pragmatischer Hinsicht, Kusterdingen : Die Graue Edition, 2003, S. 359-374.